

SOFIA BLANCO SEQUEIROS

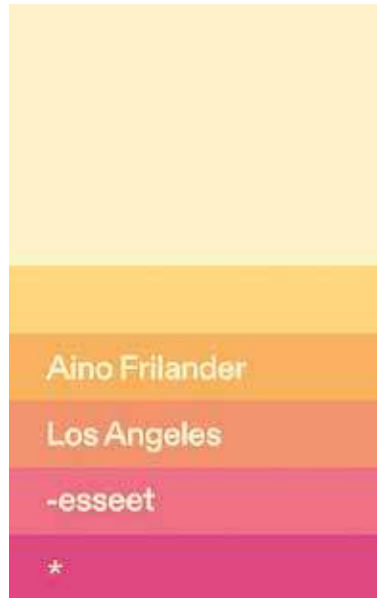
Auringonlaskuista autiomaahan

Aino Frilander, *Los Angeles -esseet*. Kosmos, Helsinki 2023. 167 s.

Aino Frilanderin esikois-esseekokoelma *Los Angeles -esseet* käsittelee, nimensä mukaisesti, Los Angelesia. Kaupunki on yhteensitova aihe teoksessa, joka tarkastelee niin Eve Babitzia ja Joan Didionia, kahta Los Angelesia ikuistanutta kirjailijaa, kuin myös Los Angelesin kaupunkirakennetta, taidetta ja rasismia. Frilanderin esseet välittävät enkelten kaupungin hehkon ja hohdon kahdessa eri merkityksessä: sivuille piirtyvät juhlimisen loisto, *glitz and glam*, sekä vaaleanpunaishina, kultaisina ja persikanvärisinä hohkaavat auringonlaskut. Näistä muistuttaa myös kirjan beigestä magentaan taittuva kansi, joka on Kosmoksen kansitaiteen kauneudentajulle uskollinen¹.

Ensimmäinen essee, ”Eve vs. Joan”, on ylistys Eve Babitzille ja Babitzin nuoruuden Los Angelesille. Frilander ihailee Babitzin kykyä heittäytymiseen ja hauskanpitoon, kuvailee kirjailijan teoksia ja niitä inspiroinutta elämää ja kirjoittaa itse menneisyyden Los Angelesin tarinaa: ”Eve Babitzin Los Angeles on se Los Angeles, jota ikävöin, vaikka en ole sitä kokenut [...] Even Los Angeles on se, jossa eletään kaiken sen rahan ja kaikkien niiden kukkien ja sinisten uima-altaiden ja alastomien vartaloiden keskellä; jossa käydään juhliissa taloissa, joiden kylpyhuoneen hyllyllä seisoo Oscar-patsas.” Frilander nostaa Babitzin verrokiksi kirjailija Joan Didionin, joka näyttäytyy Babitzin länsirannikon elämänriemun rinnalla kylmältä ja estyneeltä itärannikon kansalaiselta.

Helsingin Sanomien kritiikissään Tommi Melender huomauttaa, että teoksen ensimmäistä esseeä johtaa herkkyys, ei tarkkuus: ”Se näkyy virkkeiden tyylistäkin: Frilander tuhailee värikkäitä luonnehdintoja ja räiskyviä kuvailuja.”² Itse näen ”Eve

vs. Joanin” yhtenä parhaana esseekokoelman aloituksena pitkään aikaan. Sen hengästyttävä tykitys vetoaa; samoin alleviivaamaton viesti siitä, että Eve Babitz on saanut ansaitsemansa tunnustuksen kirjailijana liian myöhään, ehkä juuri sukupuolensa, yleisen häpeilemättömyytensä ja kirjoitustensa aiheiden vuoksi. Kieltämättä Frilander on niin innoissaan Babitzista, etteivät luonnehdinnat hänestä tai Didionista tee kummallekaan oikeutta, mutta toisaalta se ei ole tarkoituskään. Nyt kerrotaan kirjailijoista ja kaupungista, jotka elävät muistoista, huhupuheista ja tarinoista.

Toinen essee, ”Pieni kävelyretki”, edustaa perinteistä ”flaneeraten uudessa kaupungissa” -genreä. Frilander kartoittaa Los Angelesia dokumentoimalla asuinpaikkojaan ja kävellen tai bussilla taitettuja retkiään suurkaupungissa. Kahden ensimmäisen esseen välille syntyy vuoropuhelu, jossa Los Angelesin kauneus ja hyvin kouriintuntuva kurjuus limittyvät ja menneisyys vuotaa nykyhetkeen, nykyhetki menneisyyteen. Teksti kui-

tenkin kaipaisi tiukempaa rakennetta ja tarkempaa havainnointia. Esseen tarkoitus on kuvata sekä Los Angelesia että Frilanderin omaa suhdetta kaupunkiin, mutta sitä vaivaa epä-tarkka anekdotaalisuus, joka häiritsee aidosti tarkkojen havaintojen tekemistä: ”Kun Los Angelesin -tutut kysyivät, miten viihdyn Silver Lakessa, tiesin heidän tietävän, miten kalliit vuokrat siellä on. Vastasin aina, että on mukavaa voida kävellä ruoka-kauppaan, ja että ihmisten katselu on hauskaa.” Kaupungista voisi kirjoittaa vielä rohkeammin ja omapäisemmin.

Monien kriitikoiden kehuma essee ”Viiva maiseman poikki” todella on erinomainen. Teksti käsittelee maataidetta, 1960-luvulla syntyynyttä taideliikettä, jossa yhdysvaltalaiset taiteilijat matkasivat muun muassa aavikoille luomaan massiivisia veistoksia maaperästä ja maaperään. Frilander ajaa aavikolle etsimään jäljelle jääneitä teoksia – ajan hammas iskee niihin armostomasti, eiväthän ne usein ole millään tavoin varjeltuja vaan täysin luonnonvoimien armoilla – ja limittää seikkailukuvauksen taiteen analyysiin. Vuokra-auto pomppii hiekkateilla, oksat raapivat sen kylkiä, kaikki voi kosahtaa milloin tahansa. Samalla essee kuvailee korona-ajan alun tunnelmia, yhtäkkistä liukumista tavallisesta elämästä siihen, että jokainen vastaantulija on mahdollinen tartuttaja ja jokainen ovenkahva voi tietää hengenvaarallista sairautta. Essee onnistuu niin hyvin, koska Frilander havainnoi väsymättä kaikkea ympärillään, aina motelleista maataiteeseen ja auton alati laskeviin rengaspaineisiin.

Teoksen heikoin essee, ”Koskeeko tämä minuakin”, käsittelee rasismia valkoisen naisen näkökulmasta. Kirjailijalla on käytettävissään täydelliset ainekset: yksi länsimaisen rasismin

”Essee onnistuu niin hyvin, koska Frilander havainnoi väsymättä kaikkea ympärillään, aina motelleista maataiteeseen ja auton alati laskeviin rengaspaineisiin.”

keskeisistä konteksteista eli Yhdysvaltojen länsirannikko George Floydin kuolemasta alkaneiden mielenosoitusten aikaan; henkilökohtaiset kokemukset ei-valkoisen puolison kumppanina; sekä aihetta käsitelty kirjallisuus ja sen kaanonit. Esseessä olisi mahdollisuudet rasisen yhteiskunnan anteeksipyytelemättömälle ruumiinavaukselle. Miellän, kenties epäreilusti, vertailukohteeksi esimerkiksi Joan Didionin lehtiartikkelin ”Sentimental Journeys”³, jota Frilander ei kuitenkaan mainitse teoksessaan. Artikkelissaan Didion käsittelee vuonna 1989 New Yorkissa tapahtunutta valkoisen naisen pahoinpitelyä ja raiskausta, joista syytettiin viittä, Central Park Fiveksi nimettyä ei-valkoista teiniä. Kaikki tuomittiin vankeusrangaistuksiin ja todistettiin myöhemmin syyttömissä. Vuonna 1991 julkaistussa jutussaan, ennen kuin tuomittujen syyttömyys todistettiin, Didion analysoi New Yorkissa oikeudenkäynnin aikaan vallinnutta yleistä mielialaa, dokumentoi ristiriitoja valkoisten ja mustien kansalaisten välillä ja kritisoi median luomia rasisia narratiiveja Central Parkissa tapahtuneesta väkivallasta.

Valitettavasti Frilanderin essee jää valkoisen kirjoittajan hermoiluksi siitä, onko hän ehkä sittenkin omaksunut rasisia ajatusmalleja lapsuudessaan ja nuoruudessaan, ja toteuttaako hän niitä haluamattaan elä-

mässään. Teksti keskittyy lähinnä kirjoittajan omiin hankaliin tunteisiin, ”nolouteen” ja tietämättömyyteen. Lopputulos on pliisu: ”Hyvä tahto ei riitä. Jos haluamme tasa-arvoista maailmaa, pitäisi taistelun olla kaikkien taistelu. Muutosta täytyy olla kiinnostunut tuottamaan ihan itse.” Frilander puhuu totta, mutta hän toistaa lauseillaan lukemattomien mustien aktivistien, kirjailijoiden ja akateemisten ajattelijoiden vuosikymmenten ajan toistamaa viestiä. Toivoisin, että valkoisen ammattikirjoittajan ja kirjailijan analyysi rasismista olisi vuonna 2023 vähän terävämpää.

Toisaalta kritiikkini on epäreilu. Frilanderin kohdeyleisö ei nimittäin selvästikään ole ne lukijat, jotka ovat joko kokeneet rasismia tai perehtyneet rasismia perkaavaan yhteiskuntateoriaan. Sen sijaan kohdeyleisö ovat ne valkoiset lukijat, joille rasismi on aidosti hankala asia ymmärtää, ja joissa sen käsittely sekä yksityisesti että julkisessa keskustelussa herättää vaikeita tunteita aina ymmärtämättömyydestä häpeään. Suomalaisessa yhteiskunnassa tämä lukijajoukko lienee laaja, vaikka tuomioita jakeleva kirjallisuuskriitikko muuta toivoisi. Kontekstiinsa asetettuna Frilanderin esseellä on siis aito mahdollisuus yhteiskunnalliseen muutokseen, sillä se avaa lukijalle tilan tuntea hankalia tunteita, jotka täytyy ylittää tai vähintään hyväksyä, jotta konkreettinen

rasisminvastainen toiminta olisi mahdollista.

Kokonaisuudessaan seitsemästä esseestä koostuva *Los Angeles -esseet* on viehättävä teos. Erityisesti sitä voi suositella taiteesta kirjoittaville tekijöille, niin vaivattomasti Frilander aiheesta kirjoittaa. Vaivattomuudessaan teos sopii hyvin myös lukijalle, joka kokee nykyeseen vaikeasti lähestyttäväksi tekstimuodoksi. Frilanderin esseet filistelevät enemmän kuin argumentoivat, ja tätä esseistiikan kehityskulkua tervehdin ilolla. Suomalainen essee oli pitkään tunnettu kärjekkäästä argumentaatiostaan, mutta Frilander ei löydä Los Angelesista vihollisia. Hyvä niin. Jos teoksen esseet argumentoivat, argumentoivat ne jotain tarkastelemissa asioiden kiinnostavuudesta, kauneudesta tai hämmäntävyydestä. Samalla ne muistuttavat, että maailma on täynnä tutkittavaa ja koettavaa.

Viitteet & Kirjallisuus

- 1 Kosmos julkaisi esikoiskirjani vuonna 2021. Kustantamo ei ole myötävaikuttanut tämän kritiikin syntyyn, enkä tunne Frilanderia henkilökohtaisesti.
- 2 Tommi Melender, Aino Frilanderin esikoisteoksen paras teksti on suomalaisen nykyeseen valioita. *Helsingin Sanomat* 7.4.2023. Verkossa: hs.fi/kulttuuri/art-2000009491745.html
- 3 Joan Didion, *Sentimental Journeys*. Teoksessa *After Henry. Essays*. Open Road Media, 2017.